

دلالت بر پی پانزده روز است دو دفعه در (دوما) دایق مذاکرات شده بملامه قوانین ادارات را کلیه ترتیب مدد معاش برای عجزه و فقرا و توسعه مرصحاتها و دستگیری از عملیات کارخانه شخص خود وزارت داخله آورده است بدوما نوشته است مذاکره میکنند که بگذرد و باید این طور موافقت شود وقتیکه وزارت داخله ماهم آمدی مجلس بدون نوشتن عریضه آنوقت به بنام موافقت است مگر نه این است ما برای اصلاح این مملکت و این ملت حرف میزنیم مگر نه آنها از این ملت هستند در صورتیکه ما آنها را میخواهیم که باهم موافق باشیم چه ضرر دارد آنها هم بیایند مجلس رای بدهند قانون بیایند دست بدست بهمیم این ملت را آزاد نماییم

یکی از وکلاء چنین اظهار داشت میدانید عیب اینکار چیست عیب اینکار این است اگر آنها ده سال با ما همراهی کنند داری آنها متقابل دو سال حالا خواهد شد چه قدر باید ملاحظه کرد یک عرض میکنم گرچه سیاستور خواهند گفت موقع این حرف نیست ولی من میگویم کاغذی یکی از اهالی قشون و سرباز نوشته که مارا وقتی میخواهند بفرستند آذربایجان باهم مشورت کردیم در صورتیکه آنها می خواهند ما را بفرستند برای بهم زدن انجمن تبریز ما جواب خدارا چه خواهیم گفت بخدا اینها خیال خام است انشاء الله ریشه مستبدین را خواهیم کند

یکی دیگر از وکلاء اظهار داشت حالا وقتی رامین نماینده اسرا استرداد و مرتکبین مجازات بشوند رئیس جواب دادند خلاصه مطلب همان است که گفته شد ما نمی توانیم در امور جزئی وارد شویم باید مهلت داده وقتی معین نمایم از برای اینکه نتیجه بدست آید برای تحقیق و مجازات دو هفته کفایت و برای استرداد اسرا مدت زیاد تر لازم دارد و گمانم این است که این دو مسئله را از هم جدا نمایم

یکی از وکلاء بیان کرد بیست و روز دیگر بگذرد تر کمان می رود آنوقت استرداد اسرا مشکل خواهد شد و یکی از وکلاء استرا با هم اظهار داشت هر چه زودتر اقدام شود بهتر است پس از این یکی از وکلاء آذربایجان اظهار کرد با اینهمه زحمت که کشیده اید و میکشید این اسرا معرفی شده که چه کسانند آیا با هم درسم استرداد خواهند شد یا کذا های خراسان را در عوض اسرا خواهند آورد آیا صورت صحیح دارند (جواب داده شد صورت صحیح در دست داریم) باز اظهار کرد تکلیف اسرای اینجا چه چیز است آنجا لائل نان جو میدهند اما اینجا آراهم نمیدهند

دبیر الملک - حال دو رای پیدا شد یکی استرداد اسرا بقوه جبریه و این حالا ممکن نیست باید وزارت جنگ حاضر شود و ترتیب قشون داده شود طول میکشد و وقت میکشند یکی هم پول دادن و عیال این دفعه باید بهمین ترتیب شود یکی از وکلاء جواب داد نمایانم ما استرداد اسرا را میخواهیم بهر ترتیبی که وزارت داخله صلاح بداند هر اینوقت رئیس چنین عنوان کردند اگر بنا شد پول بدهند باید خود آنها که باعث

این کار شده اند برونند با امور دولتی و بگیرند نه اینکه خود دولت پول بدهد

دبیر الملک - این صحیح است بعد از تحقیقات

یکی از وکلاء جواب داد تحقیقات شده و مدال گشته که تقصیر آنهاست و یکی دیگر از وکلاء آذربایجان اظهار داشت رفتن آنها حالا نمیتواند باید تحقیق کرد و مجازات برسد و شاید مجازات آنها حبس طولانی شد و یکی دیگر از وکلاء آذربایجان چنین عنوان نمود تا حال ده دفعه دیده ام که این مذاکره استرداد اسرا بمیان آمده و حقیقه از حس اسلامیت خودمان تعجب میکنم واقعات کمانها این زنهارا برده اند و این همه مذاکره شد چه نتیجه گرفته ایم بلکه میخواهیم مطلب را برگردانم آخر آنها هم خواهران ما هستند اگر حس اسلامیت داشته باشیم نباید ما را بخوابیم من نمیدانم چرا آفتدر بی غیرت شده ایم چرا اسلامیت ما ضعیف شده (در اینموقع مذاکره شد که باید تعیین وقت از برای استرداد اسرا و مجازات باعثین بشود) رئیس جواب دادند گفتیم یک چیزی در این خصوص بنویسید حالا مینویسند قرائت میشود آنوقت اخذ رای شود لهذا شرحی که در این باب نوشته بودند قرائت کردند قریب باین مضمون بود (اولا اشخاصیکه مظان ارتکاب هستند باید در محکمه عدلیه حاضر شده محاکمه شوند پس از ثبوت و تحقیق مجازات برسد و این تحقیق و مجازات از تاریخ ذیل تا ه روز بیشتر طول نکشد تا انبار وزارت داخله بر ترتیب صحیح اقدام در استرداد اسرا نموده از تاریخ ذیل تا ۱۰ روز تمام استرداد شوند و بهیچوجه عذر غیر موجبی پذیرفته نخواهد بود خواستند اخذ رای نمایند عموم و کلا اظهار داشتند محتاج برای گرفتن نیست تماما باینطور که نوشته شده متفق الرای هستیم

گفته شد مدعی اینها در محکمه عدلیه کی خواهد بود رئیس جواب دادند در همه جا همیشه از طرف اشخاصی که نمیتوانند زور پیدا کنند و مظانوم هستند مدعی العمومی پیدا کرده اند که در محکمه از طرف آنها حاضر شده مدعی میشود حال اینجا آن ترتیب نیست چند نفری که آدم بصیر و امین باشند آقایان حجج اسلامیه معین میکنند که برونند در محکمه عدلیه مدعی باشند با چند نفری از طرف مجلس برونند حاضر باشند یکی از وکلاء آذربایجان اظهار داشت يك اعلامی لازم است بشود که هر کس ادعائی دارد باید شهادت در عشق آباد و سایر جاها مدعی پیدا شود پس از اینها یکی از وکلاء چنین اظهار داشت در چند ماه قبل هفت هشت روز خیلی حجج اسلام را بزحمت انداختم از بابت مسئله احتکار مدتی است بجهت عدم اجرای قوانین شرع علمای دین دق کرده اند ولی امیدوارم انشاء الله بعد از این مجری شود این معتکربین گندم گندم را کلیه احتکار میکنند آن روز عرض کردم شارع مقدس فرموده معتکربین ملعون هستند گویا معنی ملعون را نمیدانند باز احتکار میکنند و آن روز شما آقایان حجج اسلام فرمودید يك چیز دیگر هم غیر از ملعونی هست حالا تکلیف ما در اینخصوص چه چیز است

آقا سید عبد الله مجتهد - تکلیف این است که ما بنویسیم معتکربین گندم را بیاورند بفرستند همان و کبلا اظهار داشت اگر اقدام نکنند چه باید کرد فرمودند این را هم بدولت احتظار مینماییم و مدت قرار میگذازیسم یکی از وکلاء آذربایجان اظهار داشت که در مقام مدت شدت مهلت سه روز است اگر از فردا مهلت قرار بدهیم تا روز سه شنبه میشود اگر معتکربین گندمهاییکه دارند تا روز سه شنبه فروختند خیلی خوب و اگر نخریختند روز چهارشنبه در هر کجا که انبار هست گندم را در بیاورند در بازار بفروشند بقیه عاده و پول آن را به احبانش رد کنند

بعد یکی از وکلاء چنین عنوان نمود اگر چه باید در مجلس از جزئیات ادارات مذاکره نشود ولی ما می بینیم که يك بچه هفده ساله را بحکومت کرمان فرستاده اند و اگر حکومت با خود شاهزاده فرما بفرستد که منافات با وزارت عدلیه دارد و ناگهان از اینجانا کرمان خلب مسافت است چه طور رسیدگی میکنند

دبیر الملک این مسئله در تحت قانونی است که بعد میاید بازمه ان و کبلا جواب داد که این مسئله علی است اگر ما میخواهیم اساس سلطنت مشروطه را محکم نمایم باید بملاحظه اینکه فلان شخص آقا زاده است یا چیز دیگر است کاری ندهیم بلکه باید از روی استحقاق و قابلیت کار داده شود و در این موقع مجلس ختم شد

مذاکرات روز یکشنبه ۱۴ شهر ربیع الاول ۱۳۲۰
دارالشورای ملی

روز یکشنبه ۱۴ شهر ربیع الاول ۲ دارالشورای ملی علی الرسم مفتوح شد ولی مجلس علی منقذ شد تمام و کلا با حضور ریاست مجلس محترم در اطاق مخصوص جمع و مشغول خواندن متمم قانون اساسی بودند و بخصوصه تماشاچیان را اطلاع دادند که امروز بواسطه اشتغال قرائت متمم قانون اساسی مجلس علی منقذ خواهد شد تماشاچیان هم تا مغرب در صحن عمارت بهارستان بودند پس از آن متفرق شدند و خبر عمده که قابل تکرار باشد نبود

مذاکرات روز ۳ شنبه ۱۶ شهر ربیع الاول ۱۳۲۰
دارالشورای ملی

بدواً یکی از وکلاء آذربایجان و یکی از وکلاء رشت خطاب رئیس نمودند که بموجب این دو طنرا تلگراف که امروز از رشت رسیده ما را بتلگرافخانه احضار کرده اند و گویا مطلب اهمیت داشته باشد که دو دفعه تلگراف شده یکی صحیح و یکی حالا اگر صلاح است و اجازه میدهید ما برویم هر دو تلگراف قرائت شد در یکی (آقای حسن الاسلام) و (آقای وکیلالتجار) و (آقای میرزا فضلعلی آقا) و (آقای مستشارالدوله) و (آقای نقی زاده) و (آقای حاج محمد آقا حیرری) را از انجمن رشت بتلگرافخانه احضار کرده بودند و یکی دیگر بعنوان وکیلالتجار بود از طرف انجمن رشت که حضور جمعی از وکلاء محترم را در تلگرافخانه استدعا کرده ایم اگر ممکن نیست جواب بدهید که بابت جواب بدهیم چون رئیس و سایر وکلاء عظام دیدند تا کبک در حضور جمعی از وکلاء شده

تصویب مگردند آنگاه آن وسکلائیگه احضار شده بود که قبل از شروع بلاذکره رسمی مجلس بروند تلگرافنامه و آقا یان و کلا هم رفتند بعد از این یکی دیگر از کلائی آذربایجان تلگرافی ابراز کرده و اظهار داشت که اجازه داده شود این تلگراف را هم فرات نمانند تلگراف مزبور خوانده شده کس نماند و نمایای حاج آقا معسن مرانی از قم اظهار تظلم کرده بودند و با کئیای اعلیحضرت هما یونی بتوسط مجلس محترم و پیشتر باینکه با وجود حکم صریح و اطمینان حکومت با قسم قرآن مردان ما را برد که رفع تعدیات نماید از طرف شیخ هیجده تانی حاج آقا معسن سر کردگی ابراهیم آقا و یکی دیگر جمعی اشرار ریختند (۱۴) نفرا مقتول و هفده هیجده نفر مشرف بوفت باقی گرفتار و حکومت هم در سلطان آباد نمیتواند جلو گیری نماید و مامورین حکومت در دهات گرفتار آمدهای حاج آقا معسن ، اگر از طرف دولت و انسانی ملت دادرسی نشود ناچاریم بجای دیگر تظلم نماییم .

عموم اهل مجلس از مضمون این تلگراف بسیار متأثر شده و یکی اظهار داشت اگر این طور است عمر نیشتم ما در اینجا و حرف زدن ما چیست یکی دیگر اظهار داشت که خیلی عیب است شما میگوئید که این مطلب راست است و حال آنکه تعدیات حاجی آقا معسن بالاتر از اینها است .

یکی دیگر اظهار داشت احضار حاج آقا معسن را مجلس جداً از وزارت داخله بخواهد جمعی متفقاً اظهار کردند کدام وزیر داخله وزیر داخله ما هنوز معنی مسئولیت را نهمیده و نخواهد هم فهمید مکرر در خصوص حاج آقا معسن از طرف مجلس نوشته شده احضار نمایانند توری نبخشیده و همچنین در خصوص احضار متولی باشی قم که جمعی آنجا از دست او متظلمند نوشته شده و در خصوص عمل نان چندین مرتبه نوشته شده هیچکدام مفید فائده نشده و بر روز شرمی در جواب مرقوم جناب آقای میرزا سید محمد مجتهد از بابت عمل نان نوشته و تمام تقصیر ها را بگردن (کمیانی) نان گذاشته و حال آنکه ما خبر داریم کمیانی خیلی جد و جهد و همراهی نموده است هر وقت میخواهیم بوزراه اعتراض کنیم میگویند بی احترامی نشود پس با احتراع چگونه باینها رفتار نماییم و حال آنکه تمام و در از همراهی با مجلس استنکاف دارند و حسن تدبیریکه بنظرشان رسیده همین است که بنهال مانع پیشرفت مجلس شوند .

یکی دیگر اظهار کرد جدی صاحبان تیول را معرک شده و با هم اتفاق کرده نوانستند کاری نکنند حالا باین تدبیر میفروهند ما معاصد مجلس شوند ، با زهمان و کیل سابق اظهار داشت این تدبیریکه بوزراه خیال کرده اند خدایت است با خیانت است مسلماً خیانت است این هیجان عامه ملت استقبال باین مجلس است اگر این مجلس نباشد مجلس دیگری منتقم خواهد شد این و کلا نشد و کلائی دیگر همین خواهند کرد محال است جلو گیری از این ملت شود تمام مردم رو با آسایش و ترقی قدم میزنند در این صورت چطور ممکن است جلو گیری از مردم والله این حرکات وزراء خیانت است نسبت با اعلیحضرت شاهنشاه و دودمان سلطنت فرض از تاسیس این مجلس اینست که ما امر معاش خود را از اول منظم کنیم و بعد امر معاد را یعنی اجرای

احکام الله و مذهب جعفری را بروز و افشامه کنیم و ما هم باین مجلس مقدس نگرانده نیامده ایم بلکه اعلیحضرت شاهنشاه امر فرموده و خواستند و کم کم مطلب بالا گرفت از توجهات حضرت حجة عجل الله فرجه و بسوجب فرمایش امام مجتهد جامع الشرائطی که دارای سه صفت باشد حکم کرده است موافقت باین مجلس محترم واجب است و مخالفت آن حرام حال کسی این حکم را رد کند نمود با فیه اسام و پیغمبر و خدا را رد کرده است پس ما ملت تا آن قطر فاشتری که از خنمان باقی است هر کس مخالفت باین مجلس مقدس بکند بدنتش را قطعه قطعه می کنیم . بنده الان دو سه هفته است جزء امضاء انجمن مراض هستم و می بینم بواسطه تظلم آنیکه میشود چه محشریت این هیئت وزراء امتحان خود را دادند چاره نیست جز آنکه هیئت وزراء تغییر کند و وزیر امور خارجه ما بقدر یکنفر بیس نمیتواند کار صورت بدهد یکی از کلائی خراسان چین عنوان نمود این مجلس هر وقت میخواهد درس بدهد شاربعضی هادر مقام آموختن نباشند و قرائت کسبیکه یاد نگرفت باید مطلب را بطور دیگر با و افشاء کرد که یاد بگیرد در این دو مجلس که دو وزیر مسئول ما اینطور معنی مسئولیت را گفتند معلوم شد هنوز نفهمیده اند و بگفتن لفظ حالی نشده اند پس حالا باید فعلی معنی مسئولیت را با آنها حالی کرد تا بفهمند . از وزیر خارجه از بابت آن حرکات جنرال قونسول تبریز سؤال میشود جواب مساعد ندیده بابت مسئله قزاقخانه سؤال میشود جواب مساعد ندیده در خصوص وقعه کر بلاهین منظور اید و وزیر خارجه همراهی ندارد . در این موقع باز صحبت از مسئله نان شد این اقدام در عمل نان که یک اندازه این دو روزه بهتر شده موقتی است و باینکه باز همان اشکالات سابق خواهد بود و بمردم خواهند گفت مجلس مانع است دیشب هفت هشت خروار نان مانده بود که بفروش نرفته بود امیدواریم ترتیب نان درست شود ولی از طرف دولت آن مساعدتی که باید بشود نشده رئیس سؤال کردند هیچ اقداماتی بعمل آمده که اسباب اطمینان شود ؟

یکی از رؤسای کمیانی جواب داد اقدام اینست که ما خودمان از قم با گاری گندم وارد کردیم . و در این موقع مکتوب وزارت داخله که در جواب رقیبه آقای آقا میرزا سید محمد مجتهد نوشته شده بود قرائت کردند مشرباینکه مطالب مرقوم آقا بتوسط تلفون برض خاکئیای اعلیحضرت رسانیده شد و هر وقت تحصیل جواب شد فوراً برض خواهم رسانید اما آنچه اطلاعات شخصی دادم این است دولت هیچوقت سه چهار هزار شتر و قاطر رکاب نداشته البته اگر باشد با آن رأفت ملوکانه مضایقه نخواهد شد و آنچه عقیده من است نباید این مذاذیر را از کمیانی پذیرفت حق این است کمیانی از هر جا هست گندم بخرد منتها هر چه تفاوت قیمت داشته باشد دولت معاونت خواهد کرده

یکی از کلا - دولت هفت هزار شتر دارد و همچنین قاطر دارد مهذا هر وقت مرکب هایونی بفرج آباد یا ای دیگر تشریف فرما میشود پانصد تومان کرايه مال بیبای دولت حساب میکنند یکی دیگر اظهار داشت شصت هزار خروار گندم باید از خالصجات و بلوکات طهران تعویل انبار دیوانی شود اگر این گندم تعویل شود

آیا گران میشود ؟ این شصت هزار خروار جنس نباید تعویل انبار شود اما کمیانی که ما با هزار زحمت او را تشکیل دادیم و تا حال نان مردم را رسانده مجبور است از هر جا هست گندم بخرد در این موقع جناب رئیس چنین عنوان کردند یک یاد آوری میکنم باین مجلس که نتیجه گرفته شود یک جمع جنسی داشته خالصجات اطراف طهران قریب چهل و هشت هزار خروار است و دوازده هزار خروار هم از بابت اربابی جزء جمع است اعتقاد این است که هموزاری بدهند این جنس تا به آخرش ضبط انبار شود چون الا موقع این کار است برآوردی کردم اگر مسامحه شود هر سال به همین اوضاع که می بینید از بابت نان مبتلا خواهیم بود و یک کرد و ضرر برای ملت فراهم خواهد شد قیمت همین جنسها میرود توی کیسه های اشخاصیکه محتاج بفروش گندم نیستند نگاه داشته بقیمت گزاف میفروشند یکی از وسکلا اظهار داشت سابقاً که میبزی مالیات شده یک قسمت آنرا نقد قرار دادند و یک قسمت دیگرش را جنس این ملاحظه بجهت همین عمل نان مردم بوده بعد کم کم این جنس را بعضی ها باسم حقوق و جیره و عتیق بردند حال باین ترتیب که رئیس فرمودند در تمام ولایات معمول شود بسباب خوب است یکی از وسکلا سؤال نمود مگر این ترتیبی که گفته شد جزو آن موقوفی تسمیر جنس نبود که سابقاً مجلس تصویب کرد جواب داده شد که آن مسئله موقوفی تسمیر جنس جزو جمع بود و این مسئله جزو خرج مملکت است اشخاصی هستند که هزار خروار جنس دارند انبار نموده بقیمت گران میفروشند جهة ندارد این اشخاص در عرض همین جنس قیمت آن را از دولت دریافت دارند و جنس ضبط انبار دولتی شود رئیس فرمودند همه میدانید و گاهی هم من خودم داخل کار بودم بعضی اوقات واسطه میشدم از برای اشخاصی که دو خروار سه خروار جنس مستحری دارند که حکومت عین جنس را بدهد نمیداند قیمت از قرار خرواری سه چهار تومان میداند و تمام این جنس مفقود میشود کجاء در انبار ها برای اینک خرواری سی تومان بشود بفروشند حال تمام این جنس بیاید انبار آن اشخاص عوض جنس پول بگیرند یکی از کلا گفتند که دولت همه ساله صد هزار تومان و دو سبت هزار تومان از بابت مسئله نان متضرر میشود و حالا چند سال است که همین طور است اگر چنانچه به همین ترتیب که رئیس فرمودند اقدام شود اولاً دیگر ضرری بدولت وارد نیاید و ثانیاً در طهران هیچوقت نان از یکمن یک قران بالا تر نمیرود بلکه کمتر میشود باز رئیس گفتند حالا مذاکرات این است که همین طور باید شاکیتی سکرد از وزارت داخله و خارجه که در امورات مسامحه دارند جمعی گفتند دیگر از شکایت گذشته باید عزل اینها را خواست یکی از کلا گفتند گویا تقصیر وزارت داخله قطعاً بجهة احضار حاج آقا معسن است اگر بجهة این است خوبست اول یک تحقیقی بشود که اقدامی شده یا نه بعد عزل او را بخواهید یکی از وسکلا جواب داد که تنها در خصوص حاج آقا معسن نیست مسئله احضار متولی باشی قم است فقره حشمت الملک و آصف الدوله و استر داد اسرا و عمل نان است در هیچکدام اینها اقدامی نکردند و جواب صحیحی

تعمیرات و تعمیرات دیگر گفت همه این فرمایشات آقا صاحب است تعییناً یکماه قبل که وزارت داخله در مجلس حضور داشتند فرمودند قوانین جدیدی نداشته با قوانین قدیمه هم نمیتوانیم جلو گیری از این انقلابات نمایم مجلس جواب داد کسی بشما گفته مادامیکه قوانین جدید حاضر نشده شما امورات را معطل بکنید البته شما تا قوانین جدید مرتب نشده بطور قدیم رفتار کنید و منم عرض کردم که بجز این شروع باشد مهلتا حال هیچ اقدامی نکرده اند وزیر داخله که نمی تواند بحکم بنویسد که آشوت نکنید فایده اش چیست مخصوصاً اینها را برای خودشان رفیق میگیرند یکی دیگر اظهار داشت حاج شکر الله نامی راه عراق و خوانسار را بریده و جناب آقا شیخ محمد باقر که وکیل خوانسار هستند مسیوق میباشند درجنین عرایض هم میداند افلاچند صریحه تشکی تا حال داده شده اید با چه چوه اقداماتی در این خصوص بعمل نیامده یکی دیگر اظهار کرد در این موقعها میگویند قشون منظم نداریم من میگویم این تپه را که برای برهم زدن مجلس میکنند برای امنیت مملکت بکنند مجلس هیچ کار و مقصودی ندارد جز آسایش خاق یکی دیگر اظهار کرد دیکه تصحیر وزارت داخله در باب ملاحسن و میرزا آقای زیدی است که جناب حجه الاسلام آقای میرزا سید محمد مجتهد فرموده اند چه اقدام کرده اند آقای میرزا سید محمد مجتهد فرمودند بلی گویایکی از آن دو نفر در حبس است یکی در امراده متعین شده و از یکی استنطاق اینطور شده که این مرد را تو کشتی گفته است نه البته از کسی پرسند تو آدم کشته میگردی نه

در این موقع تلگرافی که از یزد توسط حاج محمد اسمعیل آقا به مجلس شده بود در همین خصوص قرائت شد مشر باینکه حکم شرع و عرف یزد بدست ملاحسن و میرزا آقا است خانه هر کس رامی خواهند خراب میکنند خانه مرا هم خراب نمود اند حکومت از عهد بهر نمیباید چنانچه جلوگیری نشود بجای دیگر سربایت خواهد کرده یکی دیگر از و کلا اظهار داشت مخصوصاً رهنهارا معرک میشوند که در دکان نانوائی ها جمع شده امتشاش کنند یکی از روسای بانک اظهار داشت خود خبازها را هم معرک کند مشهدی حسین نامی که در پاچنار دکان دارد چند روز قبل گفت کدم نداریم حواله دادیم یک روز بعد از آن باز گفت کدم نداریم و نمیتوانم از عهد بر آیم در صورتی که کدم داشت بالاخره قرار شد دکان را تحویل بدهد بدگری بدیم م زمان تحویل گرفتن معلوم شده هشت خروار و کسری آرد دارد بدواز آنکه دکان را از او گرفتند باز سایر خبازها واسطه شدند که مجدداً دکان را واگذار بپوشد بکنید یکی دیگر از رؤسای کبیانی چنین اظهار کرد که اگر از طرف دولت بکسانی درست مساعدت میشد قرار گذاشته بودیم در این دو ماه آخر محض احترام مجلس نان را بکمن بکفران بفروشد طوری ما را سر بیجا بیدند که نتوانستیم تهیه کاملی نمایم

یکی دیگر از و کلا عنوان نمود اینک گفته شد تهیه اردو میکنند اردو چیزی نیست تمام قشون را بیاورند اهل مجلس را تمام بکشته و ملت را بکشته معهدا ملت از این چیزها نمیترسد این وزیر داخله چه کار خواهد کرد برای شواش اظهار گوسفند را نمیتواند نگاهدارد وزیر داخله که نمیداند بجنورد جز و خراسان است بیشتر آباد چه فایده دارد باید منزل اول را خواست

یکی دیگر اظهار داشت هزار و هفتصد خروار کدم از بیات ظلمه باقبال الدوله حواله دادند که بکمیانی بدهد مدعی شده کمن چهل هزار تومان از دولت طلب دارم این پول را بدهید کدم را بگیرد آخر یکی نیست برسد این چه طلبی است که شما دارید صورت آنرا بنمائید آنوقت پول بگیرد یکی دیگر بیان کرد که اینها کارهای ظاهری آنها است اگر کارهای باطنی آنها گفته شود آنوقت معلوم میشود که چه طور دولت خواهی میکنند میروند برض اعلیحضرت میرسانند که چند نفر معترف الطریقه در مجلس هستند وجهی آمده اند باعث نشر مذهب بهائی در ولایات شده اند و مردم را دعوت میکنند اگر این مطلب راست است پس کو چرا همچو اشخاص را نکرشته و بدار نزنند یکی از و کلا ی قزوین اظهار کرد که تمام این مطلب فهرست شده با تلگرافیکه از قم آمده بحضور اعلیحضرت تقدیم شود و عزل وزارت داخله را بخواهد یکی دیگر از و کلا چنین تقریر کرد که تصحیر وزارت داخله ثابت شد اما تصحیر دیگران ثابت نیست بموجب قانون تمام وزرا ضامن اعمال یکدیگرند باید تمام این هیئت تغییر کند آقا میرزا سید محمد مجتهد فرمودند آیهایی بیتر از اینها دارید گفته شد پس چه باید کرد آقا فرمود باز همین هیئت را در مجبور نمایند که بدستی از عهد مسئولیت بر آید یکی از و کلا بیان نمود همین هیئت وزراء در حضور آقا آمدند و مسئولیت را بعهده گرفتند تا حال چه کرده اند باید آنقدر هیئت وزراء عرض شوند تا از عهد این مسئولیت بر آمده و همراهی نمایند بالله اینها خان شخصی مقدس اعلیحضرت هستند این مجلس شوخی و ملامه بر نمیدارد باید بتوب بسته شود یا باید باقی باشد بانام لوازم و شرایطش (همه یک دمه اظهار داشتند که این مجلس باقی خواهد بود و بهتر از اینها خیال آنها هم اسوده باشد) باز همان وکیل اظهار کرد که برض اعلیحضرت میرسانند اعضای مجلس ناقصند کو آن کاملیکه در هیئت وزراء هستند یکی دیگر از و کلا اظهار نمود که کلا بک نصی دارند که صاحب پارک و کاسک و املاک نیستند یکی دیگر از و کلا چنین بیان کرد که امور ما مکتبیشرفت نمیکند مگر بواسطه اتحاد مابین دولت و مجلس و این اتحاد هم نمیشود مگر بواسطه اطمینان طرفین از یکدیگر حال از اعضا محترم مجلس سؤال میکنم بیان هیئت وزراء یا اطمینان دارد (همه متفقاً گفتند خیر اطمینان نداریم) یکی دیگر اظهار داشت که میروند برض اعلیحضرت میرسانند که مجلسیان با شخص مقدس اعلیحضرت کار دارند بالله ما شخص اتدس اعلیحضرت را میخواهیم و هیچ رنجش و گله مندی از بندگان اعلیحضرت نداریم و تا حال کمال عسوفت و مرحمت را فرموده اند یکی از و کلا آذربایجان چنین بیان کرد که در اول کار هر چه آقای سمد الدوله گفت باید این هیئت وزراء عوض شود کسی گوش نداد حالا چاره نیست چراینکه این هیئت تغییر کند تا عوض نشود کار هادرت نمیشود

یکی دیگر از و کلا اظهار نمود دلایل دوخته شده بجهت سرباز دستی نه تومان بیای دولت حساب کرده اند امروز حاضر است کسی که دستی سه تومان تمام میکنند اینها خیانت نیست نباید ما بگوئیم آخر ما قسم خورده ایم که بدولت و ملت خیانت نکنیم یکی دیگر بیان نمود قوام الدوله را معزول کردند بجهت همین مطلب که اینگونه بر آنها را امضا نمیکرد یکی دیگر اظهار داشت آبا این و کلا بد و کلا می هستند

که تمام از کلامای شخصی خودشان دست کشیده شب و روز در عقب کار و اصلاح مملکت هستند آیا اول فایده این بکجا راجع است؟ غیر از اینکه شخص مقدس اعلیحضرت راجع است معهدا میروند برض اعلیحضرت میرسانند که این و کلا بد هستند باید بدار کشید

باز صحبت شد باید هیئت وزرا تمام تغییر کند یکی از و کلا در تغییر هیئت وزرا ممکن است از بعضی وزرا که مجلس از آنها راضی است و همراهی نموده اند دو باره همین شمه سر کار خودشان باشند یکی دیگر بیان نمود که تغییر بعضی از هیئت وزرا معمول است اما هر وقتی که هم اطمینان به هیئت وزرا حاصل شد و خود وزرا این عدم اطمینان را احساس کردند خودشان استعفا میدهند ولی این همه جا اطراد ندارد و لازم نیست بواسطه یک نفر همه معزول شوند حالاً ما هم ملاحظه نمائیم به بیشیم یا این متغیبات حالیه صلاح هست که تغییر تمام هیئت وزرا را بخواهیم یا نه همه میدانند که بنده یک اندازه در امور مالی بصیرت دارم وزیر مالیه تا امروز یک قدم برخلاف رفتار نکرده است هر وقت مسئولیت ایشان را طوری نمایند که بتوانند از عهد مسئولیت بر آید بهتر از این وزیر مالیه ما کسی را برای عمل مالیه نداریم یکی از و کلا جواب داد اگر بنده حدود فرابدهیم سایرین هم همین طور خواهند گفت مثلا وزیر داخله میگوید قشون منظم نداریم پول نداریم کرفع این اغتشاشات را نمائیم همان وکیل جواب داد شما نمیتواند از راه دیگر برای وزارت داخله تصحیر ثابت کنید مثلا در خصوص حشمت الملک که اخطار شد این قدر پول گرفته اید جواب نتوانست بدهد همینقدر گفتند پول گرفته ام ولی کمتر از آنها بوده که گفته اند و آنها هم از بیات تفاوت عمل بوده جواب داده شد سیستم و قوچان پارسل میزی شده دیگر تفاوت عمل ندارد ایداً نتوانست جواب بدهد یا بدهمان وقت معزول شده باشد در این موقع جناب رئیس اظهار داشتند تغییر هیئت وزرا در این قانون اساسی که فعلاً در دست داریم قید نشده یکی از و کلا جواب دادند تمام این مطالب در جزو آن دستخط ثانوی است که گرفتیم فی الجمله مذاکره در اینخصوص شد باز رئیس اظهار داشتند موافق قانون اساسی که امروز در دست است ما فقط میتوانیم به افراد وزرا ایراد وارد آوریم حال تصحیر هر کدام مدلل شده رای گرفته شود که عزل او خواسته شود بعضی گفتند در خصوص وزارت داخله رای گرفته شود بعضی گفتند حالاً که اینطور است تصحیر وزارت خارجه بیشتر است اول در باب او رای گرفته شود رئیس گفتند چون بدوا صحبت وزارت داخله شده بود اول در خصوص خواستن عزل وزارت داخله رای گرفته شود در اینصورت ورفه رای منتشر گردید و از قرار ذیل اخذ رای شد

(ورقه سفید ۷۹) (ورقه آبی ۱) (امتناع ۱۰) و مجلس ختم گردید
مذاکرات ۵ رور شنبه ۱۸ شهر ربیع الاول ۱۳۲۰ دارالشورای ملی
امروز بدوا و کلا در اطاق مخصوص مشغول مذاکره مطلب مهمی بودند پس از ختم آن مذاکره آمدند باطاق رسمی و تخمیناً نیم ساعت بتفرج مانده مجلس علنی رسماً افتتاح سیاحت اول